

ЗАПОЗНАВАНЕ С БИБЛИЯТА

ЗА ЕВАНГЕЛИЕТО

Думата “Евангелие” значи блага вест или приятна и радостна вест. С това име се наричат първите четири книги на Новия Завет, в които се разказва за живота и учението на възплътлия се Син Божи, Господа Исуса Христа - за всичко, което Той е направил за установяване на праведен живот на земята и спасението на нас, грешните хора.

До явяването на земята на Сина Божи хората си представяли Бога като всемогъщ Творец, страшен Съдия, пребъдващ в непристъпна слава. Исус Христос ни дава ново понятие за Бога като за близък нам, милосърден и любящ Отец. *“Който е видял Мене, видял е Отца”* - казва Исус Христос на съвременниците си (Иоан. 14:9). Действително целият облик на Христа, всяка негова дума и жест били проникнати от състрадание към падналия човек. Той бил Лекар сред болни. Хората чувствали Неговата любов и хиляди били привлечени към Него. Никою не било отказано. Христос помагал на всички: събуждал съвестта на грешниците, изцелявал слепи и разслабени, утешавал отчаяни, освобождавал от бесове. На Неговото всемогъщо слово се подчинявали природата и самата смърт.

В тази брошура бихме искали да запознаем читателя с времето и обстоятелствата, при които били написани Евангелията. Накрая ще приведем избрани наставления на Спасителя. Бихме искали да се задълбочим в живота и учението на нашия Спасител. Та нали колкото повече четем Евангелието, толкова по-сигурно усвояваме и правилния начин на мислене. Придобивайки личен духовен опит, започваме да се убеждаваме в реалната близост на нашия Спасител. Ние чувстваме, че Той е Добрият Пастир, Който ежедневно ни избавя от беди и ръководи живота ни.

През нашия век, когато хората слушат и четат толкова противоречиви, често неправилни сведения, би следвало Евангелието да бъде за нас настолна книга. Докато всички останали книги съдържат мисли и мнения на хора, от Евангелието чуваме безсмъртните слова на Самия Бог!

ИСТОРИЯ НА ЕВАНГЕЛСКИЯ ТЕКСТ

Всички новозаветни свещени книги са написани на гръцки език, но не на класическия гръцки, а на александрийско наречие, на народен гръцки език, т. нар. “кини диалектос”, който бил говорим или в краен случай разбираем от всички културни обитатели на източната и западната част на тогавашната Римска империя. Той бил

езикът на всички образовани хора от онова време. евангелистите писали на този език новозаветните свещени книги, за да бъдат те достъпни за четене и разбираеми от всички образовани граждани.

При писане били употребявани само големите букви от гръцката азбука, без препинателни знаци и дори без да се отделят думите една от друга. Малки букви започнали да се употребяват едва от IX век, също оттогава е и отделянето на думите. Препинателните знаци са въведени чак след изобретяването на книгопечатането през XV век. Днешното разделяне на глави било направено на Запад от кардинал Гугон през XIII век, а разделянето на стихове - от парижкия типограф Роберт Стефан през XVI век.

Чрез своите учени епископи и презвитери Църквата винаги се грижила за запазване на текста на свещените книги от всякакви изкривявания, които са винаги възможни, особено преди изобретяване на книгопечатането, когато книгите се преписвали на ръка. Има сведения, че над изправяне на текста в ръкописите много са се трудили учени мъже от християнската древност като Ориген, Исихий, епископ Египетски, и Лукиан, презвитер Антиохийски. С изобретяване на книгопечатането започнало да се следи за това новозаветните книги да се печатат само по най-добрите и най-древни ръкописи. През първата четвърт на XVI век се появили почти едновременно две печатни издания на новозаветния гръцки текст: т. нар. Комплютенска полиглата в Испания и изданието на Еразъм Ротердамски в Базел. През миналото столетие следва да се отбележат като образцови трудовете на Тишендорф - издание, явило се в резултат на сравнение на близо 900 ръкописа на Новия Завет.

Тези добросъвестни и критични трудове и особено непрестанната грижа на Църквата, в която пребъдва и ръководи Дух Свети, са достатъчна гаранция, че в днешно време притежаваме чист и неповреден гръцки текст на новозаветните свещени книги.

През втората половина на IX-о столетие новозаветните свещени книги били преведени от славянските просветители, равноапостолните братя Кирил и Методий на "славянски език", до някаква степен общия и разбираем за всички славянски племена старобългарски език, на който се говорело в околностите на гр. Солун, родното място на светите братя. Най-древният паметник на славянския превод, достигнал до наши дни, е запазен в Русия - това е известното "Остромирово Евангелие", наречено така, защото било написано за новгородския управител Остромир от дякон Григорий през 1056-1057 г.

КОГА СА НАПИСАНИ ЕВАНГЕЛИЯТА

Времето на написване на всяка от свещените книги на Новия Завет не може да бъде определено с безусловна точност, но несъмнено всички те са били написани през втората половина на I век. Това се вижда от факта, че редица писатели от II век, като светия мъченик Юстин Философ в апологията си, написана около 150 г., езическия писател Целз в съчинението си, написано също в средата на II век, и особено свещеномъченика Игнатий Богоносец в своите послания, отнасящи се към 107-а година - всички те се позовават на новозаветните свещени книги и привеждат дословни цитати от тях.

Първи по време на написване новозаветни книги били посланията на Светите Апостоли по повод необходимостта да бъдат утвърдени във вярата новоосновените

християнски общини; но скоро се явила необходимост и от систематично изложение на земното житие на Господа Исуса Христа и Неговите ученици. Както и да се опитва т. нар. “отрицателна критика” да разколебае новозаветните свещени книги, отнасяйки появата им към значително по-късно време (напр. Бауер и неговата школа), най-новите открития из областта на патристическата литература с цялата си убедителност свидетелстват, че всички те са написани през I век.

От цяла редица съображения може да се заключи, че Евангелие от Матей е написано най-рано от всички и не по-късно от 50-60 г. след Р. Хр. Евангелията от Марко и Лука са написани малко по-късно, но във всеки случай преди разрушаването на Иерусалим, т. е. преди 70 година след Р. Хр., а св. Иоан Богослов написал своето Евангелие най-късно от всички, в края на I век, бидейки вече в дълбока старост, както някои предполагат, около 96 година. Малко по-рано той написал Апокалипсис. Книгата Деяния на Светите Апостоли е написана наскоро след Евангелие от Лука, понеже както се вижда от предговора ѝ, тя се явява негово продължение.

ЗНАЧЕНИЕ НА ЧЕТИРИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

Всичките четири Евангелия хармонично повестуват за живота и учението на Христа Спасителя, за неговите чудеса, кръстни страдания, смъртта, погребението, Неговото преславно възкресение от мъртвите и възнесението Му на небето. Взаимно допълвайки и разяснявайки едно друго, те представляват цяла една книга без никакви противоречия и несъгласие в основното и същественото.

Често като символ на четирите Евангелия служи тайнствената колесница, която видял пророк Иезекиил при река Ховар (Иез. 1:1-28) и която се състояла от четири същества, напомнящи с вида си човек, лъв, телец и орел. Тези същества, поотделно взети, станали символи на евангелистите. Християнското изкуство от V век насам изобразява Матей с човек или ангел, Марко - с лъв, Лука - с телец, Иоан - с орел.

Освен четирите канонични Евангелия, през първите векове били известни към 50-тина други писания, наричани също “евангелия” и приписващи си апостолски произход. Църквата ги отнася към списъка “апокрифни” - т. е. отречени книги. Те съдържат в себе си изкривени и съмнителни повествования. Към тези апокрифни евангелия се отнасят “Първоевангелие от Иаков”, “История на дърводелеца Иосиф”, “Евангелие от Тома”, “Евангелие от Никодим” и други. В тях между другото за първи път са писани легенди, отнасящи се към детството на Господа Исуса Христа.

СЪГЛАСУВАНЕ НА ЕВАНГЕЛИЯТА

От четирите Евангелия съдържанието на първите три - от Матей, Марко и Лука - твърде много съвпада или се доближава както по самия повествователен материал, така и по формата на изложение; четвъртото евангелие от Иоан е по-особено в това отношение, значително различавайки се от първите три както по излагания в него материал, така и със стила си и формата на изложение.

Във връзка с това първите три Евангелия е прието да се наричат “Синоптически” от гръцката дума “синопсис”, която означава “изложение в един общ образ”. Макар и първите три Евангелия да са твърде близки помежду си и по план, и по съдържание, всяко от тях има, разбира се, и своите особености.

Синоптическите Евангелия повествуват почти изключително за дейността на Господа Иисуса Христа в Галилея, а свети Йоан - в Иудея. Синоптиците разказват най-вече за чудесата, притчите и външните събития в живота на Господа, ап. Йоан разсъждава за дълбокия му вътрешен смисъл, привежда речта на Господа за най-възвишени предмети на вярата.

При цялото различие между Евангелията в тях няма вътрешни противоречия; при внимателно четене лесно е да се намерят ясни признаци на съгласие между синоптиците и свети Йоан. Така св. Йоан разказва малко за галилейското служение на Господа, но той несъмнено знае за нееднократното му продължително пребиваване в Галилея; синоптиците не представят нищо относно ранната дейност на Господ в Иудея и в самия Иерусалим, но у тях се срещат често намеци за тази дейност. Така и според тяхното свидетелство Господ имал в Иерусалим приятели, ученици и последователи, както например притежателя на горницата, където станала Тайната вечеря, и Иосиф Ариматейски. Особено важни в това отношение са думите, приведени от синоптиците: *“Иерусалиме, Иерусалиме!... колко пъти съм искал да събера чедата ти”* - израз, който явно предполага многократно пребиваване на Господ в Иерусалим.

Основната разлика между синоптиците и св. Йоан се заключава в записаните от него беседи на Господа. У синоптиците тези беседи са доста прости и лесно достъпни за разбиране; у Йоан са дълбоки, тайнствени, често трудни за разбиране, като че са предназначени не за тълпата, а за някакъв по-тесен кръг слушатели. Синоптиците привеждат речи на Господа, произнесени пред галилеяните, хора обикновени и невежи, Йоан предава най-вече речи на Господа пред иудеите, книжниците и фарисеите, хора изкусни в познаването на Моисеевия закон, повече или по-малко издигнати в степента на тогавашната образованост. Но и тук между синоптиците и Йоан няма голямо различие. Ако синоптиците представят повече човешката страна на Христа, а Йоан - предимно божествената, то не значи, че у синоптиците съвсем отсъства божествената страна или у Йоан - човешката. Син Човечески у синоптиците е и Син Божи, Когото е дадена всяка власт на небето и на земята. По същия начин Син Божи у Йоан е също истински човек, който приема поканата за брачно угощение, приятелски беседва с Марта и Мария и плаче на гроба на своя приятел Лазар.

По такъв начин синоптиците и св. Йоан взаимно се допълват и само в своята съвкупност четирите Евангелия дават цялостния образ на Христос такъв, какъвто е възприет и се проповядва от Църквата.

ХАРАКТЕР НА ВСЯКО ОТ ЧЕТИРИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

Православното учение за боговдъхновеността на книгите от Свещеното Писание винаги е поддържало възгледа, че вдъхновявайки свещените писатели, съобщавайки им мисли и слова, Светият Дух не стеснява техния собствен ум и характер. Настието на Светия Дух не потискало човешкия дух, а само го очиствало и възвисявало над естествените му граници. Затова, представлявайки едно цяло в изложението на божествената истина, Евангелията се различават едно от друго в зависимост от личните свойства на характера на всеки от евангелистите; различават се по строежа на речта, слога, някои особени изрази, различават се помежду си и вследствие на обстоятелствата

и условията, при които били написани и в зависимост от целта, която си е поставил всеки от четиримата евангелисти.

Затова за по-доброто тълкуване и разбиране на Евангелията е необходимо по-отблизо да се запознаем с личността, характера и живота на всеки от четиримата евангелисти и с обстоятелствата, при които е било написано всяко от четирите Евангелия.

ЕВАНГЕЛИЕ ОТ МАТЕЯ

Евангелист Матей, който носил и името Левий, бил в числото на 12-те Христови Апостоли. Преди призоваването си към апостолско служение той бил митар, т. е. събирач на данъци, и като такъв, разбира се, необичан от своите съотечественици - евреите, които презирали и ненавиждали митарите за това, че били служители на поробителите римляни и притеснявали своя народ, като събирали данъци, при което в стремежа си за печалба често вземали повече, отколкото следва.

За своето призоваване ап. Матей разказва сам в 9 гл. на своето Евангелие, наричайки се с името Матей, в същото време евангелистите Марко и Лука, повествувайки за това събитие, го наричат Левий. За евреите било обичайно да имат по няколко имена.

Трогнат до дълбините на душата си от милостта на Господа, който не се погнушил от него въпреки общото презрение на евреите и особено на духовните водачи на еврейския народ - книжниците и фарисеите, Матей възприел с цялото си сърце Христовото учение и особено дълбоко почувствал превъзходството му над преданията и възгледите на фарисеите, носещи печат на външна праведност, самомнение и презрение към грешниците. Ето защо сам той представя така подробно изобличителната реч на Господа против книжниците и фарисеите лицемери, която четем в 23 гл. от неговото Евангелие. Трябва да се предположи, че по същата причина той е взел особено присърце делото на спасение именно на своя собствен еврейски народ, който по това време толкова се бил поддал на лъжливите понятия и възгледи на фарисеите, затова и неговото Евангелие е написано първо за евреите. Има основания да се предполага, че то първоначално било написано на еврейски език* и чак малко по-късно може би дори от самия св. Матей преведено на гръцки език.

Пишейки своето Евангелие за евреите, св. Матей си поставя за главна цел да им докаже, че Иисус Христос е именно онзи Месия, за когото предсказвали старозаветните пророци; че старозаветното откровение, затъмнено от книжниците и фарисеите, само в християнството се изяснява и възприема своя най-съвършен смисъл. Ето защо той започва Евангелието си с родословието на Иисус Христос, желайки да покаже на евреите Неговия произход от Давид и Авраам, и дава грамаден брой доказателства от Стария Завет, за да покаже изпълнението в него на старозаветните пророчества. Предназначението на първото Евангелие за евреите се вижда от това, че св. Матей, споменавайки за иудейските обичаи, не счита за нужно да обяснява техния смисъл и значение,

*За това свидетелствуват св. Папий, Епископ Иераполски и св. Иринея. (Бел. ред.)

както правят това другите евангелисти. По същия начин той оставя без обяснение и някои арамейски думи, употребяващи се в Палестина.

Св. Матей проповядвал продължително време в Палестина. След това той заминал да проповядва в други страни и завършил живота си с мъченическа смърт в Етиопия.

ЕВАНГЕЛИЕ ОТ МАРКА

Евангелист Марко носил още името Йоан. По произход той също бил иудеин, но не бил в числото на 12-те Апостоли. Затова той не е могъл да бъде такъв постоянен спътник и слушател на Господа, какъвто бил св. Матей. Своето Евангелие той написал по думите и под ръководството на св. апостол Петър. Самият той по всяка вероятност бил очевидец само на последните дни от земния живот на Господа. Само в Евангелие от Марко се разказва за един юноша, който при вземането на Господа под стража в Гетсиманската градина вървял след Него, загърнат в покривало, и воините го хванали, но той, оставяйки покривалото, гол избягал от тях (Марк. 14:51-52). В този юноша древното предание вижда самия автор на второто Евангелие - св. Марко. Неговата майка - Мария, се споменава в книгата Деяния като една от жените, най-предани на Христовата вяра; в дома ѝ в Иерусалим вярващите се събирали за молитва. Впоследствие Марко участва в първото пътешествие на св. апостол Павел заедно с другия му спътник Варнава, на когото той се пада племенник по майчина линия. Той бил при ап. Павел в Рим, откъдето е писано посланието към Колосяните.

По-нататък, както се вижда, св. Марко станал спътник и сътрудник на св. апостол Петър, което се потвърждава от думите на самия ап. Петър в неговото първо съборно послание, където той пише: *“Поздравява ви избраната заедно с вас църква във Вавилон, и син ми Марко”* (1Петр. 5:13). Преди отпътуването си отново го извиква при себе си св. апостол Павел, който пише на Тимотей: *“Взemi Марка и го доведи със себе си, защото ми е нужен по службата.”* По предание св. апостол Петър поставил св. Марко за пръв епископ на Александрийската църква и св. Марко завършил мъченически живота си в Александрия.

По свидетелството на св. Папий, епископ Иераполски, а също и св. Юстин Философ и св. Иринеи Лионски св. Марко е написал своето Евангелие от думите на св. ап. Петър. Св. Юстин го нарича даже направо “паметни записки на Петър”. Климент Александрийски твърди, че Евангелие от Марка представлява всъщност запис на устна проповед на св. ап. Петър, който св. Марко направил по молба на християните от Рим. Самото съдържание на Евангелие от Марка свидетелства, че то е предназначено за християни измежду езичниците. В него твърде малко се говори за отношението на учението на Господа Исуса Христа към Ветхия Завет и се привеждат съвсем малко доказателства от старозаветните свещени книги. Заедно с това в него срещаме латински думи като например “speculator” и др. Даже проповедта в планината, която обяснява превъзходството на новозаветния закон пред старозаветния, е пропусната.

Затова пък особено внимание св. Марко обръща на това да даде в Евангелието си силен и ярък разказ за Христовите чудеса, подчертавайки с това царското величие и всемогъщество на Господа. В неговото Евангелие Исус не е *“син Давидов”* както Матей, а Син Божий, Владика и Повелител, Цар на вселената.

ЕВАНГЕЛИЕ ОТ ЛУКА

Древният историк Евсевий Кесарийски говори, че св. Лука бил родом от Антиохия и затова е прието да се счита, че по произход св. Лука бил езичник или т. нар. “прозелит”, т. е. езичник, приел иудейството. По професия той бил лекар, което се вижда от посланията на св. ап. Павел до Колосяните; църковното предание прибавя, че той бил и живописец. В Евангелието се съдържат наставленията на Господа към 70-те избрани ученици, изложени съвсем подробно, от което се прави заключение, че ап. Лука е бил в числото на 70-те Христови ученици. Необикновено живият му разказ за явяването на Господа на двамата ученици по пътя за Емаус, при което се споменава името само на единия от тях - Клеопа, а също и древното предание свидетелстват, че той е бил един от тези двама ученици, удостоени с явяването на Господа (Лук. 24:13-33).

От книгата Деяния на светите апостоли се вижда, че започвайки от второто пътешествие на св. ап. Павел, св. Лука става негов постоянен сътрудник и почти неразделен спътник. Той е със св. ап. Павел както по време на първите му окови, когато са написани посланията към Колосяните и Филипяните, така и по време на вторите окови, когато е написано Второто послание до Тимотей и апостолът завършва живота си с мъченическа смърт. Има сведения, че след смъртта на ап. Павел св. Лука проповядвал и загинал мъченически в Ахая. При император Констанций (в средата на IV век) неговите св. мощи били пренесени в Константинопол заедно с мощите на св. ап. Андрей.

Както се вижда от предисловието на третото Евангелие, св. Лука го написал по молба на някакъв знатен мъж, “*достопочтения Теофил*”, живял в Антиохия, за когото той написал след това и книгата “Деяния на светите апостоли”, явяваща се продължение на евангелското повествование (вж. Лук. 1:14 и Деян. 1:1-2). При това св. Лука ползвал не само разказите на очевидци на служението на Господа, но и някои вече съществуващи тогава писмени записи за живота и учението на Господа. По собствените му думи тези писмени записки били подложени на щателно изследване от самия него, затова и Евангелието му се отличава с особена точност при определянето на времето и мястото на събитията и строга хронологична последователност.

“*Достопочтеният Теофил*”, за когото е написано третото Евангелие, не е бил жител на Палестина и не е посещавал Иерусалим; в противен случай не би било необходимо св. Лука да дава различни географски обяснения от рода на следното например, че Елеон се намира близо до Иерусалим на разстояние “*един съботен път*” и т. н. От друга страна, на него очевидно са били по-познати Сиракуза, Ригия, Путеол в Италия, Апиевият площад и Трите кръчми в Рим, напомняйки за които в книгата Деяния, св. Лука не дава никакви пояснения. Както съобщава Климент Александрийски (началото на III век), Теофил бил богат и знатен жител на Антиохия (Сирия), изповядвал Христовата вяра и домът му служил за храм на антиохийските християни.

В Евангелие от Лука явно проличава влиянието на св. ап. Павел, на когото св. Лука бил спътник и сътрудник. Като “Апостол на езичниците” св. Павел се стараел най-вече да разкрива великата истина, че Месия - Христос дошъл на земята не само заради иудеите, но и при езичниците, и че Той е Спасителят на целия свят, на всички хора.

Във връзка с тази основна мисъл, която явно прокарва в продължение на цялото повествование в третото Евангелие, родословието на Исуса Христа е доведено там до родоначалника на цялото човечество Адам и до самия Бог, за да се подчертае значението на Христовата мисия за целия човешки род (Лук. 3:23-38).

Такива епизоди като пратеничеството на св. пророк Илия при вдовицата в Сарепта Сидонска, изцеляването от проказа на Сириеца Нееман от пророка Елисей (4: 26-27); притчите за блудния син, за митаря и фарисея се намират в тясна вътрешна връзка с подробно разясняването от св. ап. Павел учение за спасението не само на иудеите, но и на езичниците и за оправданието на човека пред Бога не по делата на закона, а чрез Божията благодат, давана единствено от безпределното Божие милосърдие и човеколюбие. Никой така ярко не изобразява Божията любов към каещите се грешници, както това прави св. Лука, като привежда в своето Евангелие редица притчи за блудния син и за митаря и фарисея, още притчата за заблудената овца, за изгубената драхма, за милосърдния самарянин, разказа за покаянието на началника на митничарите Закхей и др., както и знаменателните думи, че *“такава радост,.. бива пред ангелите Божи и за едни каещ се грешник”*.

Времето и мястото на написването на Евангелие от Лука може да се определят, като се ръководим от съображението, че то е написано преди книгата Деяния на светите апостоли, която представлява като че негово продължение (Деян. 1:1). Книга Деяния завършва с описание на двегодишното пребиваване на св. ап. Павел в Рим (28:30). Това е било около 63 год. от. Р. Хр. Следователно Евангелие от Лука не би могло да бъде написано по-късно и по всяка вероятност е написано в Рим.

ЕВАНГЕЛИЕ ОТ ИОАН

Евангелистът Иоан Богослов бил възлюбен ученик на Христа. Той бил син на галилейския рибар Заведей и Саломия. Заведей очевидно бил заможен, понеже държал работници; освен това, изглежда, е бил уважаван член на иудейското общество, защото син му Иоан бил познат на първосвещеника. Майката Саломия се споменава между жените, послужили на Господа с имуществото си: тя придружавала Господ в Галилея, последвала Го в Иерусалим за последната Пасха и участвала в донасянето на миро за помазване на Неговото тяло заедно с другите жени-мироносици. Преданието я счита за дъщеря на Иосиф Праведни.

Иоан отначало бил ученик на св. Иоан Кръстител. Чувайки от него свидетелството за Христа като Агнец Божи, вземащ върху Себе си греховете на света, той начаса заедно с Андрей тръгнал след Христа (Иоан. 1:37-40). Постоянен ученик на Господа той станал малко по-късно, след чудесния улов на риби в Генисаретското (Галилейското) езеро, когато Господ Сам го призовал заедно с брат му Иаков. Заедно с Петър и брат си Иаков той бил удостоен с особена близост до Господа, придружавал Го в най-важните и тържествени моменти от Неговия живот. Така той се удостоил да присъства при възкресяването на дъщерята на Иaira, да види Господното преобращение на планината, да слуша беседата за знаменията на Неговото второ пришествие, да бъде свидетел на Неговата молитва в Гетсиманската градина. А на Тайната вечеря той бил толкова близо до Господа, че по собствените му думи се бил облегал на гърдите Исусови (Иоан. 13:23-25). От смирение неназовавайки се по име, но говорейки за себе

си в своето Евангелие, той се нарича *“ученика, когото Господ обичаше”*. Тази любов на Господа към него се проявява и когато Господ, прикован на кръста, му поверява Своята Пречиста Майка, казвайки: *“Ето майка ти!”* (Йоан. 19:27).

Обичайки пламенно Господа, Йоан бил пълен с негодувание против ония, които враждували срещу Господа или странели от Него. Затова той забранявал на човека, който не ходил с Христа, да изгонва бесове с името на Исуса Христа; друг път молил Господа за позволение да низведе огън върху жителите на едно самарянско селище затова, че не Го приели, когато пътувал за Иерусалим през Самария (Лук. 9:54). Заради това той и брат му Иаков получили от Господа прозвището *“воанергес”*, което означава *“синове на гърма”*. Чувствайки Христовата любов към себе си, но още не бидейки просветен с благодатта на Светия Дух, той решава да измоли заедно с брат си Иаков най-близкото до Господа място в Неговото бъдещо царство, в отговор на което получава предсказание за очакващата ги чаша на страдания (Мат. 20:20).

След Господното възнесение често виждаме св. Йоан заедно със св. ап. Петър. Наравно с него той е считан за стълп на Църквата и пребивава в Иерусалим (Гал. 2:9). След разрушаването на Иерусалим място на живота и дейността на св. Йоан става гр. Ефес в Мала Азия. При царуването на император Домициан той е изпратен на заточение на остров Патмос, където написва Апокалипсис (1:9-19). Върнат от заточението в Ефес, той написва своето Евангелие и почива с естествена смърт (единствен от Апостолите) по предание в дълбока старост, бидейки около 105 годишен, при царуването на император Траян.

Преданието гласи, че четвъртото Евангелие е написано от св. Йоан по молба на ефеските християни. Те му представили първите три Евангелия и го помолили да ги допълни с думите на Господа, които сам е чул от Него. Св. Йоан потвърдил истинността на всичко написано в тези три Евангелия, но намерил, че в тяхното повествование е необходимо още много да се добави и особено да се изложи по-подробно и ярко учението за Божеството на Господа Исуса Христа., за да не започнат хората с течение на времето да мислят за Него само като за Син Човешки. Още повече това било необходимо, понеже по това време вече били започнали да се появяват ереси, отричащи Христовата Божественост - евионити, ереста на Керинт и гностици. За тези обстоятелства споменава св. Иринеи Лионски.

От всичко казано е ясно, че целта на написването на четвъртото Евангелие била да се допълни повествованието на тримата евангелисти. Отличителната черта на Евангелието от Йоан е ярко изразена и в наименованието, давано му в древността. За разлика от първите три Евангелия то се наричало *“духовно Евангелие”*.

Евангелието от Йоан започва с изложение на учението за Божествеността на Христа и съдържа в себе си множество най-възвишени слова на Господа, в които се разкрива Неговото Божествено достойнство и най-дълбоки тайнства на вярата, каквито са например беседата с Никодим за раждането свише от вода и Дух и за тайнството Изкупление; беседата със самарянката за живата вода и за поклонението Богу с дух и истина; беседата за хляба, слязъл от небето и за тайнството Евхаристия; беседата за добрия пастир и особено забележителната по своето съдържание прощална беседа с учениците на тайната вечеря и заключителната удивителна т. нар. *“първосвещеническа молитва”* на Господа. Тук намираме и ред собствени свидетелства на Господа за Самия Себе си като Син Божи. За учението за Бога Слово и разкриването на всички тези най-

дълбоки и възвишени истини и тайни на нашата вяра св. Иоан получил почетното наименование Богослов.

Чист по сърце девственик, изцяло и от все сърце посветил се на Господа и обичан от него за това с особена любов, св. Иоан дълбоко прониква във възвишената тайна на християнската любов и както никой друг е разкрил пълно, задълбочено и убедително в своето Евангелие и особено в трите си съборни послания християнското учение за двете основни заповеди на Божия Закон - за любовта към Бога и любовта към ближния, - затова е наречен Апостол на любовта.

Важна особеност на Иоановото Евангелие е и това, че докато първите трима евангелисти повествуваат най-вече за проповедта на Господа Исуса Христа в Галилея, св. Иоан излага събития и речи, станали в Иудея. Благодарение на това можем да изчислим каква е била продължителността на общественото служение на Господа и заедно с това продължителността на Неговия земен живот. През повечето време проповядвайки в Галилея, Господ пътешествал в Иерусалим за всички най-главни празници. Тези пътешествия в Иерусалим на празник Пасха, както се вижда от Евангелието на Иоан, били общо три, а преди четвъртата Пасха на Своето обществено служение Господ приел кръстната смърт. От това следва, че общественото служение на Господа продължило около три и половина години и той живял на земята всичко тридесет и три и половина години (понеже, както свидетелства св. Лука (3:23), излязъл на обществено служение на 30-годишна възраст).

ИЗБРАНИ НАСТАВЛЕНИЯ НА СПАСИТЕЛЯ

Вяра: *“Защото Бог толкоз обикна света, че отдаде Своя Единороден Син, та всякой, който вярва в Него, да не погине, а да има живот вечен”* (Иоан. 3:14-21); *“Иисус му рече: ако можеш да повярваш, всичко е възможно за вярващия”* (Марк. 9:23); *“Блажени, които не са видели и са повярвали”* (Иоан. 20:29); вж. също (Мат. 16:17-18); (Лук. 17:5-10); (Марк. 16:16).

Божията воля, - да я следваме: *“Да бъде Твоята воля, както на небето, тъй и на земята”* (Мат. 6:10); *“Не всеки, който Ми казва: Господи, Господи! ще влезе в царството небесно, а оня, който изпълнява волята на Моя Отец небесен”* (Мат. 7:21).

Благодарност към Бога: *“Нали десетимата се очистиха? А де са деветте? Как не се намериха и други да се върнат, за да въздадат Богу слава, освен тоя другородец? И му рече: стани, иди си: твоята вяра те спаси”* (из разказа за десетте прокажени) (Лук. 17:11-19).

Благодат, Светия Дух: *“Роденото от Духа е дух”* (Иоан. 3:6); *“Който пие от водата, която Аз ще му дам, той вовеки няма да ожадне; но водата, която му дам, ще стане в него извор с вода, която тече в живот вечен”* (Иоан. 4:13-14). *“Ако вие, бидейки лукави, умеете да давате добри даяния на чедата си, колко повече Отец Небесний ще даде Дух Светий на ония, които Му искат?”* (Лук. 11:13); *“А кога дойде Оня, Духът на истината, ще ви упъти на всяка истина”* (Иоан. 16:13); вж също : (Иоан. 7:37-39); (Иоан 14:15-21); (Иоан 16:13); (Марк. 4:26-29) (притча за растящото семе); (Мат. 13:31-32) (притча за синапеното зърно); (Мат. 8:24-30); (Мат. 25:1-13) (притча за десетте девизи).

Бодърстване: “Бъдете будни, понеже не знаете кога ще дойде господарят на къщата, привечер ли или среднощ, или кога петли пропеят, или на съмване, та като дойде ненадейно, да не ви намери, че спите” (Марк. 13:33-37). Виж също: (Лук. 11:24-26); (Лук. 21:34-36); (Мат. 8:24-30) (притча за плевелите).

Да се прави добро: “Както искате да постъпват с вас човеците, тай и вие постъпвайте с тях” (Лук. 6:31). “Тъй да светне пред човеците светлината ви, та да видят добрите ви дела и да прославят Небесния ваш Отец” (Мат. 5:13-16); “Който напои едного от тия малки само с чаша студена вода в име на ученик, истина ви казвам, няма да изгуби наградата си” (Мат. 10:14); виж също: (Лук. 19:11-27); (Мат. 25:31-46); (Лук. 10:25-37) (притча за милосърдния самарянин); виж също притчата за безплодната смоковница (Лук. 13:6-9).

Господ Исус Христос постоянно учил да развиват у себе си добри качества: виж например Проповедта на планината (Мат. 5-7 гл.) и Десетте блаженства, в които е начертан пътят към съвършенство (Мат. 5:3-12). В притчата за сеяча (Мат. 13:3-23) и особено в притчата за талантите (Мат. 25:14-30) се говори за необходимостта да се развиват и тези естествени способности, които Бог ни е дал. Съчетанието на благодатни дарования с развити способности (таланти) съставлява истинско богатство за човека; затова е казано, че “Царството Божие вътре във вас е” (Лук. 17:21).

Единство, стремеж към него: “И ще бъдете едно стадо и едни пастир” (Иоан. 10:16); “Да бъдат всички едно: както Ти, Отче си в Мене, и аз в Тебе, тъй и те да бъдат в нас едно - та да повярва светът, че Ти си Ме пратил” (Иоан. 17:21-26); “Дето са двама или трима, събрани в Мое име, там съм аз посред тях” (Мат. 18:20).

Истина, любов към нея: “аз затова се родих и затова дойдох на света, за да свидетелствувам за истината; всякой, който е от истината, слуша гласа Ми” (Иоан. 18:37). Виж също (Мат. 13:44-46) (притча за съкровището в полето).

Кръст, носенето му, тесният път: “Влезте през тесните врата, защото широки са вратата и просторен пътят, който води към погубел и мнозина са, които минават през тях, защото тесни са вратата и стеснен е пътят, който води към живота и малцина ги намират” (Мат. 7:13-14); “Царството небесно бива насилвано и насилници го грабят” (Мат. 11:12); “Който не взема кръста си, а следва подире Ми, не е достоен за Мене” (Мат. 17:38); Виж също: (Лук. 13:22-30); (Марк. 8:34-38); (Лук. 14:25-27); (Иоан. 12:25-26).

Любов към Бога и хората: “Възлюби Господа Бога твоего, от всичкото си сърце, и от всичката си душа и с всичкия си разум, и с всичката си сила... възлюби ближния си като себе си” (Марк. 12:28-34); “Милост искам, а не жертва” (Мат. 9:13); “Който има заповедите Ми и ги пази, той е, който Ме люби; и който Ме люби, възлюбен ще бъде от Отца Ми; и аз ще възлюбя и ще му се явя Сам... и ще дойдем при него и жилище у него ще направим” (Иоан. 14:15-23); “По това ще познаят всички, че сте Мои ученици, ако любов имате помежду си” (Иоан. 13:35); “Никой няма любов по-голяма от тая, да положи душата си за своите приятели” (Иоан. 15:13). Виж също: (Мат. 5:42-48); (Иоан. 13:34-35).

Молитвата: “Искайте, и ще ви се даде, търсете и ще намерите; хлопайте и ще ви се отвори” (Мат. 7:7-11); “Всичко, що поискате в молитва с вяра, ще получите” (Мат. 21:22); “Бог е дух: и тия, които Му се покланят, трябва да се покланят с дух и с истина” (Иоан. 4:23-24); виж също: (Мат. 6:5-15); (Лук. 18:1-8); (Мат. 18:19-20); (Марк.

11:23); (Иоан 16:23-27); (Марк. 14:38); (Лук. 11:5-8); (Лук. 18:1-8) (притчата за праведния съдия).

Милостиня: *“Дойдете вие, благословените от Отца Ми, наследете царството, приготвено вам от създание мира; защото гладен бях и Ми дадохте да ям, жаден бях, и Ме напоихте, странник бях, и Ме прибрахте; гол бях и Ме облякохте; болен бях и Ме посетихте, в тъмница бях и Ме споходихте”* (Мат. 25:34-36); Виж също: (Мат. 6:11-4); (Лук. 14:12-15); (Лук. 21:1-4).

Неосъждане: *“Не съдете, за да не бъдете съдени; защото с какъвто съд съдите, с такъв ще бъдете съдени”* (Мат. 7:1-6).

Надежда на Бога: *“Не пет ли вrabчета се продават за два асария? И ни едно от тях не е забравено от Бога. А вам и космите на главата са всички преброени. И тъй, не бойте се: от много вrabчета вие сте по-ценни”* (Лук. 12:6-7); (Мат. 6:25-34); *“Да се не смуцава сърцето ви: вярвайте в Бога и в Мене вярвайте”* (Иоан. 14:1); *“Невъзможното за човеците е възможно за Бога”* (Лук. 18:27); *“Син Човеческий дойде да подири и спаси погиналото”* (Лук. 19:10).

Нестяжание, житейски грижи: *“Не се грижете за утре, защото утрешният ден сам ще се грижи за своето: доста е на всеки ден злобата му... Но първом търсете царството на Бога и неговата правда и всичко това ще ви се придаде”* (Мат. 6:19-34); *“Каква полза за човека, ако придобие цял свят, а повреди душата си? Или какъв откуп ще даде човек за душата си?”* (Мат. 16:26); *“Колко мъчно е ония, които се надяват на богатството си, да влязат в царството Божие!”* (Марк. 10:24); виж също: (Лук. 10:41-42); (Марк. 10:17-27); (Лук. 12:13-21) (притча за безрасъдния богаташ).

Покаяние: *“Покайте се, защото се приближи царството небесно”* (Мат. 3:2); *“Не съм дошъл да призова праведници, а грешници към покаяние”* (Мат. 9:12-13); *“Всеки, който прави грях, роб е на греха... И тъй, ако Синът ви освободи, ще бъдете наистина свободни”* (Иоан. 8:34-37); *“Ако се не покаете, всички тъй ще загинете”* (Лук. 13:3) (както иерусалимските жители, върху които паднала Силоамската кула); виж също: (Мат. 4:17); (Иоан. 5:14); (Лук. 7:47); (Лук. 13:1-5); (Мат. 18:11-14) (притчата за пропадналата овца); (Лук. 15:11-32) (притча за блудния син); (Лук. 18:4-14) (притча за митаря и фарисея).

Пост: *“Тоя род пък не излиза, освен с молитва и пост”* (Мат. 17:21); виж също: (Марк 2:19-22); (Мат. 6:16-18); (Марк 9:29).

Праведност, стремеж към нея: *“Блажени гладните и жадните за правда, защото те ще се наситят”* (Мат. 5:6); *“Тогавга праведниците ще блеснат като слънце в царството на Отца си”* (Мат. 13:43); *“Бъдете свършени, както е свършен и небесният ваш Отец”* (Мат. 5:48).

Примиряване с близките, прощаване на обидите: *“И прости нам дълговете ни, както и ние прощаваме на длъжниците си... ако простите на човеците съгрешенията им, и вам ще прости Небесният ви Отец”* (Мат. 6:14); *“(прощавай) до седемдесет пъти по седем”* (Мат. 18:22). Виж също: (Мат. 5:23-26); (Лук. 23:34); (Мат. 18:13-35) (притча за злия длъжник).

Свето Причастие, необходимостта от него: *“Ако не ядете плътта на Сина Човечески и не пиете кръвта Му, не ще имате в себе си живот. Който яде Моята плът и пие Моята кръв, има живот вечен и аз ще го възкреса в последния ден”* (Иоан. 6:27-58). Виж също: (Лук. 22:15-20); (Иоан. 15:34-36).

Радост в Бога: *“Блажени сте вие... Радвайте се и се веселете, защото голяма е наградата ви на небесата”* (Мат. 5:12); *“Дойдете при мене, всички отрудени и обременени, и аз ще ви успокоя... и ще намерите покой за душите си; защото игото Ми е благо и бремето Ми е леко”* (Мат. 11:28-30); *“Аз им давам живот вечен; и те няма да погинат вовеки; и никой не ще ги грабне от ръката Ми”* (Иоан. 10:28); *“И радостта ви никой няма да отнеме”* (Иоан. 16:22).

Разсъдителност: *“Пазете се да не ви прелъсти някой”* (Мат. 24:4); виж също: (Лук. 14:28-33); (Лук. 16:1-13) (притча за неверния домоуправител).

Смирение, скромност: *“Блажени бедните духом, защото тяхно е царството небесно”* (Мат. 5:3); *“Всеки, който превъзнася себе си, ще бъде унижен; а който се смирява, ще бъде въздигнат”* (Лук. 14:11); *“Почете се от Мене, понеже съм кротък и смирен по сърце и ще намерите покой за душите си”* (Мат. 11:29); *“Който иска между вас да бъде големец, нека ви бъде слуга”* (Мат. 20:26); виж също: (Лук. 10:21); (Лук. 18:9-14); (Марк. 10:42-45); (Иоан. 13:4-17); (Мат. 20:1-6) (за работниците, получили еднаква заплата).

Съблазни, борбата с тях: *“Ако те съблазнява ръката ти, отсеци я: по-добре е за тебе без ръка да влезеш в живота, отколкото да имаш две ръце и да отидеш в геената”* (Марк. 9:42-49); *“Горко на света от съблазните, защото съблазни трябва да дойдат; обаче горко на оновова човека, чрез когото съблазън дохожда”* (Мат. 18:7); (Лук. 17:1-2).

Търпение: *“С търпението си спасявайте душите си”* (Лук. 21:19); *“Който претърпи докрай, ще бъде спасен”* (Мат. 10:22); *“Принасят плод с търпение”* (Лук. 8:15); *“Спомни си, че ти (богатият) получи вече доброто си приживе, а Лазар - злото: сега пък той тук (в рая) се утешава, а ти се мъчиш”* (притча за богатия и за бедния Лазар) (Лук. 16:19-31).

Целомъдрие, съпругеска вяност: (Мат. 5:27-32); (Мат. 19:3-12).

Чистота на сърцето: *“Блажени чистите по сърце, защото те ще видят Бога”* (Мат. 5:8); *“От сърцето излизат зли помисли.. това осквернява човека”* (Мат. 15:19); *“Като чуют словото, пазят го в добро и чисто сърце”* (Лук. 8:15); *“Който не приеме царството Божие като дете, той няма да влезе в него”* (Марк. 10:15); *“Вие сте вече чисти чрез словото, що съм ви проповядал”* (Иоан. 15:3); (Марк. 7:15-23).

Езикът, да следим за него: *“Как може да говорите добро, когато сте зли? Защото от препълнено сърце говорят устата. Добрият човек от добро съкровище на сърцето си изнася добро; а лошият човек от лошото съкровище изнася лошо. И казвам ви, че за всяка празна дума, която кажат човеците, ще отговарят в съдния ден: защото по думите си ще бъдеш оправдан и по думите си ще бъдеш осъден”* (Мат. 12:34-37); (Мат. 5:22-23).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Христовото учение носи мир и радост на душата. То учи, че човек е създаден за вечно блаженство в Царството Небесно и помага на човека да го постигне.

Само Бог знае всички недостатъци и слабости на човешката природа, повредена от греха. Само Той може да помогне на човека да преодолее своите лоши наклонности и да реши личните, семейните и обществените проблеми. Затова в Христовото учение

следва да търсим ръководство към какво да се стремим и какво да правим. То поставя в основата на живота вярата в Бога и любовта към хората. То учи на безкористност, състрадание, смирение и кротост. То призовава да се върши добро, да развиваме у себе си всички способности, които Бог ни е дал.

Четейки историята на разпространение на християнството, виждаме, че според това как хората усвоявали учението на Спасителя, в човешкото общество настъпвали благоприятни социални и икономически изменения. Действително християнството съдействало за унищожаване на робството, издигнало положението на жената, укрепило семейството, създавало благотворителни организации, дало на човечеството най-високи морални и хуманитарни принципи. Съвсем друго виждаме в страните, където се насаждат нехристиянски идеи като фашизъм или “научен” марксизъм. Там вместо обещания земен рай възниква нещо като ад, вместо почитане на Бога се създава култ на вожда.

Ето защо за християнина е необходимо постоянно, задълбочено и с молитвено настроение да чете Евангелието, черпейки от него небесна мъдрост.